

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

34. An qui potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & impedivit, teneatur ad restitutionem? Et docetur omnes, & solos, qui ex iustitia, & ratione officii, & contractus, tenentur damna ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

aliter manifestando, vtrum hic tenebitur ad damni reparationem? Dominicus Soto l. 4. ar. 3. simpliciter asserit, eum non teneri, nisi fortassis id quod latro detulit, sit pars furti; hanc enim tenebitur restituere ratio rei acceptae. Fundamentum esse potest, quia non idcirco videtur, quis magis obligari ad impedimentum, quia accepit pretium vt non impediat; nam accipiendi pretium non videtur iniuriam facere illi, quem latro parat inuadere, Nihilominus contrarium est verum, & ita docet Petrus Navarra cit. lib. 3. c. 4. n. 132. Lessius lib. 2. cap. 13. dub. 10. Rationem indicat Petrus Navarra sequi, tunc non tantum est quaedam non impedio, sed etiam quaedam veluti positina cooperatio, quatenus scilicet sic paciscendo cum latrone, animat eundem, securioremque facit; sine quo pacto, aut non fecisset, aut tam liberè, & audacter fecisset; vnde positivè suo modo in factum influit, & coque nomine venit meritò ad restitutionem obligandus.

5. Et notent hic Confessarij, quod omnes qui ex officio obligantur impedire damna aliorum, si ex culpa graui negligant, tenentur ad restitutionem, & reparationem damnorum. Est communis doctrina. Hinc inferitur primò, Principes, Magistratus, Praetores, Duces belli teneri ad restitutionem, si omittant impedire furta, iniusta monopolia, latrocinia, & similia mala, quando ea impedire in ipsorum est potestate; quia ratione officij ex iustitia ad illa impedienda tenentur, tanquam ad hoc assumpti, & conducti; idèò namque stipendia à Repub. accipiunt, & honores eis deferuntur. Inferitur secundò, idem dicendum esse omnibus illis, qui per modum contractus ad aliquam rerum custodiam sese obligantur, stipendium ea de causa promerentes; quia lege iustitia tenentur hi custodiam praestare: quam si hanc negligant, tenentur de damno secuto, siue ab hominibus inferatur, vt à furibus, siue ab animalibus Syluestribus, quae coecere & abigere debuissent. Sic tenentur custodes hortorum, vinearum, sylvarum, & stagnorum, si ex ipsorum negligentia damna inferantur: non tamen tenebantur custodes sylvarum communis, si permittant iis auferre ligna, quibus iniuste id fuerat prohibitum, vt habet Petrus Navarra l. 3. cap. 4. n. 142. Quod si verò eiusmodi custodes, pretio accepto, permittant alios auferre ligna, vel res suae custodiam committas, obligabuntur tunc ad restitutionem etiam ante illos, qui res abstulerunt; quia censentur illi tum principales auctores damni, quia quodammodò quasi vendunt res alienas, idque siue pretium exegerint, siue oblatum acceperint. Inferitur, Tertio, etiam Tutores, & Curatores ad restitutionem teneri, qui negligunt impedire damna pupillorum, aut minorum, vt notat de Grassis l. 2. c. 26. n. 27. Navarra, c. 17. n. 21. & alij. Ratio est, quia ex iustitia ad hoc obligantur, quamuis enim stipendia non recipiant, nihilominus lege iustitia tenentur. Nam potestas publica potest hanc obligationem eis imponere, & iuxta communem sensum habetur imposita. Vide Vvigers vbi supra hæc omnia rationibus confirmantem.

Sup. hoc infra in Ref. 35. & in aliis eius primæ not. & in §. not. præterita.

Sup. his infra in Ref. 35. 2. ante principium, & mediū, vers. Et tuoc & etiam Curator.

RESOL. XXXIV.

An qui potuit absque proprio incommodo impedire damnum & non impedit, teneatur ad restitutionem? Et docetur omnes, & solos qui ex iustitia, & ratione officij, & contractus tenentur damna impedire, & si desinant culpabiliter impedire culpa lata teneri ad restitutionem damni non impediti; pro quibus multa, & diuersa persona, & casus assignantur in textu huius Res. pro supra dicta obligatione. Sed queritur etiam, an illi, quibus ex officio incumbit, teneantur cum periculo mortis loqui, obflare, ac mani-

festare? Et an Miles fugiens à bello Maurorum, & extrorsum torquem auream ab alio Christiano demoruo in acie, teneatur eam restituere heredibus? Et an licitum sit Christianis emere à Turcis vel Tartis Hereticorum res furto ablatas? Et e contra an qui extrahunt à Piratis naves omnesque mercibus à Catholicis captas; teneatur eas Domino restituere, vel heredibus eorum, aut pauperibus; &c. Et late alia difficultas in §. vlt. huius Res. proponitur pro custodibus ciuitatis, &c. & quid quomodo, & quando verò teneantur ad restitutionem: Ex part. 1. l. 1. u. 6. & Misc. 6. Ref. 18.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Caietanus, in Summa verb. Restitutio; docet enim, eum qui occurrente necessitate potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & non impedit, teneri ad restitutionem damni sequuti; quia tunc non impediens est causa voluntaria, quamuis tantum negatiua, & indirecta damni sequuti. Hinc doctrina conuenit Angelus verb. furum, n. 26. quando non impediens delinquit per se prauo animo.

2. Mihi verò placet contraria sententia, quia ille, vt supponimus non tenetur ex iustitia, quia non tenetur ex officio, nec ex contractu, sed si aliquando tenetur, tantum tenetur ex charitate, vel potius ex misericordia erga proximum: ergo non tenetur ad restitutionem damni sequuti, quia obligatio restituendi damnum, orta ex delicto, tantum oritur ex violatione iustitiae non ex violatione charitatis nec misericordiae. Dicendum est igitur, omnes, & solos qui ex iustitia ratione officij, vel contractus tenentur damna impedire in fauorem damnificati, & culpabiliter culpa lata, & in nostra sententia etiam culpa Theologica, delinunt impedire, teneri ad restitutionem damni non impediti. Vnde debitor tenetur ad restituendum creditori damnum, quod ei sequitur ex eo quod ei culpabiliter dicto modo omittit soluere. Et superior, vt gubernator culpabiliter non impediens furta, & alia damna, quae suis subditis eueniunt, tenetur ad restitutionem eorum damnorum. Et Tutor, & etiam Curator tenetur ad restituenda damna quae culpabiliter non impedit Pupillo, & minori; & custos vinearum, hortorum, saltuum, & stagnorum, tenentur ad restituendum dominis dictarum rerum damna, quae culpabiliter omittit impedire, quia omnes prædicti tenentur ex iustitia, vel ratione officij, vel ratione contractus dicta damna in fauorem damnificati, & non tamen tenentur ad solutionem pecnae quam delinquens soluisset si denunciatus fuisset; quia non tenentur ad denunciationem, vt pena ipsa damnificati locupletentur, sed ne damnificentur, & ob id tantum tenentur ad restitutionem damni, & non ad restitutionem pecnae. Vnde custos non tenentur ad restitutionem mercium, quarum Princeps, aut exactor, vt bigalium acquisiuisset si delinquens fuisset denunciatus, sed ad summum tenetur ad restitutionem pretij quod soluendum erat à mercatore pro reuendendis mercibus; & iudex non condemnans delinquentem applicatione bonorum ipsi filco non tenetur ea filco restituere, quia custos nō tenetur ad eam denunciationem ad locupletandū Principem, nec exactorem mercibus illis; & iudex non tenetur ad eam condemnationem faciendam ad locupletandam filcom, nec confessorius omittens monere penitentem ad restitutionem tenetur ad eam restitutionem; qui confessus non tenetur ad eam monitionem ex iustitia in fauorem eorum quibus restitutio debet fieri, sed ex Religione in fauorem perfectionis Sacramenti Penitentiae; & ad summum etiam ex iustitia in fauorem penitentiam in bonum spirituale ipsorum, nec famulus cui non est specialiter commissā custodia rerū heri sui, tenetur ad restituendum.

COOP
IN IO
TO VI VII
EL III

Pro famul-stitutionem damni illati per furtum non solum factum
to contento à conferuis suis, in quo Doctores communiter con-
in hoc textu ueniunt, sed nec damni illati per furtum factum ab ex-
in Ref. pre- traneis; quia absque fundamento famulis imponitur
terica, §. 1. 2. obligatio custodiendi res heri adhuc respectu extra-
§. 3. & in aliis neorum. Et hæc omnia docet Caius in Civ. Theo-
§. 4. & in aliis log. tom. 2. tract. 18. disp. 1. sect. 9. §. per totum. Hurra-
& secundæ dæ de iustitia, & iure disp. 5. difficult. 10. & alij com-
annot. muniter.

3. Sed si quæras, an illi, quibus ex officio incumbit
teneantur cum periculo mortis loqui, obstat, ac ma-
nifestare. Respondet Magister Soto lib. 4. de iust. qu. 7.
art. 3. ad 1. pensandum esse damnum, & cum periculo
conferendum. Haud enim semper tenetur præter in
quocumque casu obicere morti vitam; sed ubi detri-
mentum Reipublicæ id exposcit, & ipse iustum recipit
stipendium, & ubi citrà temeritatem potest obistere.
Idem sentit Nauarr. c. 17. n. 21. & colligit ex D. Thom.
hic ad 3. dicente: Quibus ex hoc non multum imminet
periculum: Vnde si multum periculum vitæ fama, aut
rei familiaris eis immineret, non tenerentur damna
particularium furta scilicet, aut homicidia impedire,
nisi fortè maius esset stipendium eorum, quam da-
mnum particularium; tunc enim cum damno rei fami-
liaris, tenerentur damna priuatorum impedire. Damno
verò communi heresam, proditorem Reipublicæ, &
similium, etiam cum periculo vitæ tenetur obistere,
cum hoc præponderet bono particulari: Vide Magi-
strum Serra in 2. 2. D. Thom. tom. 2. q. 62. art. 7. circa
finem.

4. Non deseram hic obiter apponere decisionem
illius difficultatis, an miles fugiens è bello Mauro-
rum, & extrahens torquem auream ab alio Chritia-
no demortuo in acie, teneatur eam restituere here-
ditibus? Respondetur cum Fagundez lib. 7. cap. 20. te-
neri, deducto pretio laboris, & periculi, si cui se ex-
posuit. Cuius ratio est, quia Mauri cum iniustum Bel-
lum contra nos gerant, non possunt dominum spolio-
rum habere, sed adhuc permantet, & perseverat in
antiquis dominis, illorumque hereditibus; & ita tenet
etiam Molina tom. 1. disp. 118. qui rectè obseruat, disp.
119. licitum esse Catholicis emere à Turcis, vel Pi-
ratis hereticis res furto ablatas, quando verisimile
est illas nunquam deuenturas esse ad manus suorum
dominorum, ita vt si proprius dominus comparuerit,
illam accipiat reddito sibi pretio pro illis dato, vel
sibi retineant si non comparuerit; hæc enim est ra-
tionabilis voluntas dominorum. E contra verò, qui
extrahunt à Piratis naues onustas mercibus à Catho-
licis captas, tenentur eas dominis restituere, vel hæ-
reditibus eorum, vel pauperibus in defectum illo-
rum, deducto pretio laboris, & periculi, cui se expo-
suerunt.

5. Nota hic obiter cum Dicastillo de iust. lib. 2.
tractat. 2. disp. 4. dub. 8. num. 186. quod quamuis pro-
babile sit tantum teneri soluere damna custodes, &
non penam quam soluisent, si accularentur merca-
tores transportantes vetitas merces; probabilius ta-
men esse ad vtrumque teneri (cum limitationibus
tamen dictis à Molina) vt enim rectè notauit Me-
dina lib. 1. cap. 14. §. 30. in transferendis de Regno
in Regnum pecuniis, aut equis, & aliquibus aliis
mercibus nulla Gabella, aut tributum impostum
est, sed tantum penæ, quia omnino prohibentur
transferri. Vnde transferentibus omisso rei transla-
tæ imposita est in penam: ergo, si hanc non debent
custodes restituere, possent liberè ab omni resti-
tutione non denunciare eos, quos deprehendissent
tales merces transtulisse, & defraudare, ac priuare
omni vtilitate publicanos, qui magno pretio emerunt
has penas à Rege, & à quibus ipsi custodes stipen-
dium accipiunt pro denunciando prædictos transgref-

fores, quod est absurdum; Vnde absque dubio in isto
casu custodes tenentur ad soluendam totam penam;
quia tota illa defraudant Publicanos, & nulla alia res;
quia ad nihil aliud ius habebant. Aliæ vero merces
permittuntur transferri; non tamen sine solutione
tributi; & in his aliqui dixerunt (vt Medina quest. 15.
custodes non denuntiantes teneri ad restitutionem
penæ, & etiam tributi: penæ quidem ob prædictam
rationem, & quia, vt ait Medina, Publicani, His-
panicè, Arrendadores, majus pretium dederunt pro
gabellis simul, & pro iure exigendi penam ab his,
qui clam res prohibitas transferunt, quam si sola ga-
bellas emissent, ac proinde defraudantur hi, si illis
restitutio debita penæ non fiat; tributi verò, quia
illud etiam ante condemnationem debebatur. Hoc
tamen rectè impugnat Rebellius, quest. 16. concl. 2.
quia sub distinctione alterum, non vtrumque, si-
ue Rex siue Publicanus poterat habere, nimirum,
aut tributum, aut merces ipsas in penam non so-
luti tributi, si interciperentur. Quare satis est (in-
quit Rebellius) quod ex duplici interesse illud tan-
tum, quod maius est damnificatis soluatur, quale est
quod ex amissione mercium provenire debuisset, si
delictum à custodibus, provt tenebantur, denuncia-
rentur. Quæ doctrina mihi verissima videtur quan-
do custodes deprehendunt eos translatores transgref-
sos fuisse legem illam pœnalem, de re manifestan-
da, & soluendo tributum. Si tamen se manifestarunt,
& custodes, vel gratis, vel pro aliqua pecunia tri-
butum illis remisissent, tunc tantum tenentur re-
stituere tributum, quod aliis remisissent, quia penam
non incurrerant. Hoc argumentum adducit Molina,
sed in contrarium obicit, quod facultas illa facta
à custode iniqua est, ac proinde illa non obstante
alter transgreditur legem, & incurrit penam. Vnde
custos post illam incursum tenentur ex officio reuelare,
& curare, vt executioni mandetur. Quod si non
faciat iniuste priuat dominum eo emolumento. Ideo
Molina in hac re dubius quodammodo hæret, sed
tandem docet aliquam restitutionem arbitrio prudentis
esse iniungendam illi; non tamen integram. Ver-
um ratio, quia non tenetur ad omnem, probat ad nul-
lam, & è contra, idèd puto non incurrisse penam.
Hæc omnia Dicastillus quæ quidem menti tenenda
sunt, quia quotidiana.

RESOL. XXXV.

An custodes portarum, silnarum, &c. teneantur re-
stituere penam pecuniariam impostam contra eos,
qui certas merces exportant, vel ligna, &c. si disti-
mulant?
Et si fur tibi aliquid det, ne impedias ipsius furtum cla-
mando, vel manifestando, an tenearis ad resti-
tutionem?
Et quid est dicendum, si aliquis ex domesticis furatur res
è domo, an teneatur ad restitutionem alij famuli,
qui hoc videt, vel ille tantum, cui cura domus
est?
Et quid si fures extranei domum ingrediantur ad furan-
dum? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 54.

§. 1. **A**firmatiuam sententiam docent Ioan. Vale. Sup. hoc sup.
rus in differentiis vtriusque fori, ver. resti- in Ref. 33. §.
tio, diff. 39. Rebellius lib. 2. a. 16. n. 2. Graffius p. lib. 2. Et norant.
cap. 127. num. 41. Nauarra de restit. lib. 3. cap. 4. n. 142. Caremedium
Salomius tom. 1. q. 62. art. 6. controu. §. Molina 10. 3. disp. à vers. Infe-
139. num. 5. Medina de rest. q. 12. & 15. Villalobos in tur. secundo
sum. tom. 2. tr. 11. diff. 9. num. 2. vbi sic asserit. [Todas signanter ad
estas guardas y ministros publicos, que hancogido al medium 67.

Quod hoc
in co. 6. tr. 5.
lege doctri-
nam ref. 11. 6.
per totam si-
gnanter §. 2.
in fine. ver-
si si amat. &
medius in to-
p. 7. Ref. 19.
§. Sed hic
& in §. 11.
§. 11.

Sup. hoc sup.
in Ref. 33. §.
Et norant.
Caremedium
à vers. Infe-
tur. secundo
signanter ad
medium 67.